

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

برگرفته از: وبلاگ کرادله – The Cradle – ۳ مه ۲۰۲۲*

نویسنده: محمد سلامی

مترجم: سایت «۱۰ مهر»

۱۱ می ۲۰۲۲

درباره نزدیکی ایران و عربستان

احیای روابط دیپلماتیک بین ایران و عربستان سعودی نه تنها از نظر اقتصادی به نفع هر دو کشور خواهد بود، بلکه می‌تواند به ثبات قیمت جهانی نفت و پایان دادن به جنگ در یمن کمک کند/ رکود اقتصادی عربستان سعودی، جنگ پُر هزینه یمن و تحولات منطقه‌ای جدید، این پادشاهی را به سمت نزدیک شدن به ایران سوق داده است. دور پنجم مذاکرات ایران و عربستان در ۲۱ اپریل در بغداد با حضور فؤاد حسین وزیر امور خارجه عراق برگزار شد و خلاف چهار دور قبلی، گزارش‌ها حاکی از امیدوارکننده بودن این مذاکرات است.

این بار تحولات منطقه‌ای تهران و ریاض را بر آن داشته تا با رویکردی تازه وارد مذاکرات شوند و بر سر اختلافات خود به توافقی اولیه دست یابند. سعید خطیبزاده، سخنگوی وزارت امور خارجه ایران در ۲۵ اپریل این دیدارها را «فعالانه و مثبت» خواند.

مصطفی الکاظمی، نخست‌وزیر عراق، در مصاحبه‌ای با روزنامه الصباح عراق، جو بین ایران و عربستان سعودی را ستود و گفت که معتقد است تفاهم نزدیک است. وی گفت: ما اطمینان داریم که انشاءالله بزودی تفاهم حاصل خواهد شد و به پشتوانه یک اعتقاد راسخ و نیات صحیح در روابط مابین همه کشورهای منطقه یک پیشرفت واقعی حاصل خواهد شد.

وبسایت امریکائی اکسیوس به نقل از مدیر رسانه‌ای سابق تیم مذاکره‌کننده وزارت امور خارجه ایران نوشت که موضوع حساس در این صحبت‌ها بازگشایی سفارتخانه‌های ایران و عربستان سعودی بوده و گفته می‌شود ریاض با

بازگشائی سفارت تهران با این شرط موافق است که فعالیت‌های سفارت محدود به سازمان‌های مرتبط با سازمان همکاری اسلامی (OIC) مستقر در جده باشد.

به گفته منابع مختلف رسانه‌ای، دو طرف تصمیم گرفته‌اند تا ظرف ۳۰ روز آینده برای رسیدگی کامل به بازگشائی سفارت‌خانه‌ها، هیأت‌هایی را مبادله کنند و ریاض نیز موافقت کرده است تا ۴۰ هزار زائر ایرانی در ماه جولای در مراسم حج شرکت کنند.

اگرچه ایران و عربستان سعودی با میانجی‌گری عراق از اپریل تا سپتامبر ۲۰۲۱ چهار دور مذاکره برگزار کرده‌اند، اما ایران ماه گذشته مذاکرات را به دلیل اعدام ۸۱ نفر از جمله ۴۱ مسلمان شیعه و دو اسیر جنگی انصارالله به حالت تعلیق درآورد.

تنش‌های مداوم

در روابط ایران و عربستان سعودی در چهار دهه پس از انقلاب اسلامی، از سال ۱۹۷۹ تنش‌های مداوم به‌وجود آمده است و این دو کشورهای همسایه تاکنون دو بار روابط خود را قطع کرده‌اند. آخرین حادثه جنوری ۲۰۱۶ و پس از اعدام شیخ باقر النمر روحانی شیعه رخ داد که باعث شد معترضان خشمگین به سفارت و کنسولگری عربستان در تهران و مشهد حمله کنند.

پس از قطع روابط، مقامات دو کشور همواره یک دیگر را به ایجاد و دامن زدن به بی‌ثباتی در غرب آسیا متهم کرده‌اند. محمد بن سلمان، ولیعهد عربستان سعودی در مصاحبه با روزنامه الشروق مصر، ایران، اخوان المسلمین (ترکیه) و گروه‌های افراطی را «مثلث شر» خواند. محمد بن سلمان با تهدید به تغییر مسیر درگیری‌های منطقه‌ای در خاک ایران، در مصاحبه‌ای بدون تدبیر با تلویزیون ام‌بی‌سی. هشدار داد: «ما تلاش خواهیم کرد تا اطمینان حاصل کنیم که مبارزه در طرف آنها باشد، در داخل ایران، نه در عربستان سعودی».

در پاسخ، مقامات ایرانی بارها عربستان سعودی را به دلیل فعالیت‌های مخفیانه حمایت از تروریسم در این کشور محکوم کرده‌اند و مستقیماً مقامات سعودی را به مسؤولیت حملات تروریستی سال ۲۰۱۷ در تهران متهم نمودند؛ زمانی که گروهی از شبه‌نظامیان داعش هم‌زمان به مجلس ایران و مقبره آیت‌الله خمینی حمله کردند که منجر به کشته شدن ۱۷ نفر و زخمی شدن ۴۶ نفر گردید. در آن زمان، جواد ظریف، وزیر امور خارجه وقت، در توییتی نوشت: «استبدادهای حامی تروریسم تهدید می‌کنند که جنگ را به سرزمین ما می‌آورند. نیابت‌ها به چیزی حمله می‌کنند که اربابانشان بیش از همه از آن نفرت دارند: مهد دموکراسی».

این تنش‌ها تا سال گذشته ادامه داشت، زمانی که به‌نظر می‌رسید ریاض به‌طور ناگهانی نظر خود را تغییر داد. محمد بن سلمان در یک مصاحبه تلویزیونی که در اپریل ۲۰۲۱ پخش شد، گفت: «ایران یک کشور همسایه است و تمام آرزوی ما داشتن رابطه خوب و ویژه با تهران است.» وزارت امور خارجه ایران نیز از مذاکرات با عربستان سعودی استقبال کرد.

پویایی رابطه

ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور ایران در زمان انتخابش در سال ۲۰۲۱ تمایل خود را برای روابط خوب با همسایگان ابراز کرد. در ماه مارچ، محمد بن سلمان گفت که کشورش و ایران «همسایه‌های همیشگی» هستند و «برای هر دوی ما بهتر است که به این موضوع رسیدگی کنیم و به‌دنبال راه‌هایی باشیم که بتوانیم با هم همزیستی کنیم».

تحولات جدید منطقه‌ای و بین‌المللی و تأثیر آن بر ژئوپلیتیک و اقتصاد ایران و عربستان سعودی باعث ایجاد علاقه متقابل برای از سرگیری روابط شده است. تهران در حال انجام مذاکرات عمده برای رفع تحریم‌ها در وین برای نهایی کردن برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) است، در حالی که ریاض در تلاش برای بهبود روابط با انقره است، همانطور که در سفر اخیر رجب طیب اردوخان، رئیس‌جمهور ترکیه به پادشاهی نشان داد - اولین سفر پس از آن که ترکیه جزئیات وحشتناک قتل وحشیانه جمال خاشقچی روزنامه‌نگار سعودی در سفارت عربستان در انقره را فاش کرد. در دوران ریاست‌جمهوری جو بایدن، روابط واشنگتن و ریاض نیز به طرز محسوسی بدتر شده است. اطلاعات ایالات متحده علناً محمد بن سلمان را در قتل خاشقچی دخیل دانسته است - و خلاف روابط نزدیکی که محمد بن سلمان با رئیس‌جمهور سابق دونالد ترامپ داشت، بایدن در ۱۶ ماه پس از روی کار آمدن، هنوز با ولیعهد سعودی مستقیماً صحبت نکرده است.

بحران اوکراین زمانی این روابط را بدتر کرد که سعودی‌ها درخواست آمریکا برای افزایش تولید نفت را برای کاهش قیمت انرژی رد کردند. بر اساس گزارش وال استریت ژورنال، محمد بن سلمان حتی از پاسخ دادن به تماس تلفونی بایدن خودداری کرد و در جریان یک جلسه غیررسمی در پادشاهی، با عصبانیت بر سر جیک سالیوان مشاور امنیت ملی آمریکا فریاد زد. ریاض دریافته است که دیگر نمی‌تواند برای امنیت به آمریکا تکیه کند و باید تشنجه‌ها را با تشنجه‌زدائی با همسایگانی مانند ایران حل کند.

موضوعات مالی

وابستگی و آسیب‌پذیری ذاتی عربستان سعودی به درآمد نفتی، این کشور را بر آن داشته است تا تلاش‌ها را برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تنوع بخشیدن به اقتصاد خود افزایش دهد. این مطابق با طرح اصلاحات اقتصادی محمد بن سلمان - چشم‌انداز ۲۰۳۰ - است که می‌تواند ریاض را در رقابت شدید با همسایگان اماراتی خود قرار دهد. با این حال، نتایج اقتصادی تاکنون امیدوارکننده نبوده است.

این پادشاهی زمانی نزدیک به ۳۰ درصد از صادرات جهانی نفت را به خود اختصاص می‌داد. امروز این رقم به حدود ۱۲ درصد کاهش یافته است. با نرخ فعلی کاهش، ذخایر ۴۴۴ میلیارد دلاری عربستان سعودی تنها هزینه دو سال را پوشش می‌دهد.

سال گذشته، خالص دارائی‌های خارجی عربستان با کاهشی حدود ۲۷ میلیارد دلار، به ۴۶۴ میلیارد دلار رسید که پائین‌ترین سطح در ۱۹ سال اخیر است. وزارت دارائی مجبور شد سقف بدهی خود را از ۳۰ درصد تولید ناخالص داخلی به ۵۰ درصد افزایش دهد. در واکنش به شرایط وخیم بودجه، دولت مجبور شد مالیات بر ارزش افزوده را سه برابر کند و کمک هزینه زندگی کارکنان بخش دولتی را از طریق برنامه‌های یارانه‌ای پایان دهد که این خود منبع بزرگی شد برای گله و شکایات عمومی.

تا سال ۲۰۲۰، عربستان سعودی حدود ۸۰ میلیارد دلار کسری بودجه داشت که تقریباً ۱۲ درصد از تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌داد. در همین سال، بخش گردشگری ۴۵ درصد کاهش یافت که باعث بدبینی نسبت به تحقق اهداف گردشگری در چشم‌انداز ۲۰۳۰ شد.

بر اساس این طرح بلندپروازانه، عربستان سعودی قصد دارد سالانه ۱۰۰ میلیون بازدیدکننده داخلی و بین‌المللی را جلب کند که به‌نوبه خود درآمد گردشگری را از ۳ درصد تولید ناخالص داخلی فعلی به ۱۰ درصد تا سال ۲۰۳۰ افزایش می‌دهد. این نوع شکست‌های اقتصادی، موجب تلاش جدی عربستان برای بهبود جذابیت خود برای سرمایه‌گذاران

خارجی شده است، که مستلزم تشنج‌زدائی با همسایگان خود و پایان دادن به تقریباً سه سال حملات تلافی‌جویانه پهبادی و راکتی یمنی در شهرهای بزرگ عربستان است. سرمایه‌گذاری خارجی برای رونق، بیش از هر چیز به محیطی امن و عاری از تضاد و درگیری نیاز دارد.

جنگ در یمن

در حالی که شریک اصلی ائتلاف ریاض در جنگ، امارات متحده عربی، در فبروری ۲۰۲۰ ظاهراً نیروهای خود را از یمن خارج کرد، عربستان سعودی همچنان به‌طور کامل درگیر جنگ ویرانگر هفت ساله است که گفته می‌شود هزینه‌های عملیات هوایی، زمینی و بحری آن بالغ بر ۲۰۰ میلیون دلار در روز می‌شود. ریاض اکنون در حال بررسی راه‌های حل مختلف برای خروج از باتلاق یمن است و یکی از اهداف برقراری روابط با ایران کمک به ایجاد آتش‌بس دائمی در یمن با توجه به نفوذ ایران در جنبش مقاومت انصارالله این کشور می‌باشد.

آتش‌بس دو ماهه یمن با میانجیگری ملل متحد در اول اپریل، به محموله‌های سوخت اجازه ورود به بندر حدیده را داد و پروازهای تجاری به و از فرودگاه صنعا را تسهیل بخشید. به دنبال آن در ۷ اپریل استعفای مؤثر عبدالربه منصور هادی، رئیس‌جمهور یمن و انتقال قدرت به شورای رهبری هشت نفره جدید صورت گرفت، اقدامی که تهران از آن استقبال کرد.

آیت‌الله علی خامنه‌ای، رهبر ایران در دیدار اخیر خود گفت من از سر خیرخواهی به مقامات سعودی توصیه‌ای دارم: چرا جنگی را ادامه می‌دهید که مطمئن هستید پیروز نخواهید شد؟ راه خروج از جنگ را پیدا کنید. اعتقاد بر این است که لحن ملایم‌تر او حاکی از حمایت تصمیم‌گیرنده ارشد ایرانی از تعامل دیپلماتیک برای پایان دادن به نبردهای یمن است.

این تحولات ممکن است به حل سریع‌تر جنگ در یمن منجر شود، که یکی از موانع مهم‌تر در ایجاد آشتی تهران - ریاض می‌باشد. در طول هفت سال جنگ، ایران و عربستان سعودی هر کدام یک دیگر را به تشدید خصومت‌ها و عملیات نظامی متهم کرده‌اند. بنابراین حل پرونده یمن یکی از بسترهای مهم درگیری بین دو کشور را از بین می‌برد.

«توسعه ایمن باهم»

در رابطه با اقتصاد و امور مالی دولتی، عربستان سعودی و ایران دلایل خوبی برای همکاری با یک دیگر برای کنترل قیمت نفت دارند. این کشورها به ترتیب دارای دومین (۱۶/۲ درصد) و چهارمین (۹/۵ درصد) ذخایر بزرگ نفت در جهان می‌باشند. علاوه بر این، تهران و ریاض برای بودجه ملی خود بشدت به فروش انرژی وابسته هستند و علاقه زیادی به تثبیت قیمت نفت دارند.

اگر ایران در وین بزودی به توافق هسته‌ای رضایت‌بخشی با قدرت‌های جهانی دست یابد، می‌تواند نفت ذخیره‌شده خود را به سرعت وارد بازار کند و قیمت نفت را کاهش دهد. به دلیل تحریم‌های امریکا، ایران در حال حاضر بیش از ۸۰ میلیون بشکه نفت در انبار دارد. صادرات تدریجی این ذخایر می‌تواند هم ارز را به اقتصاد کشور درگیر تزیق کند و هم بر قیمت‌های بازار جهانی تأثیر بگذارد.

برخی منابع پیش‌بینی می‌کنند که پس از توقف تحریم‌ها، ایران می‌تواند تولید خود را در اوایل ماه مه ۵۰۰ هزار بشکه در روز افزایش دهد و تا پایان سال جاری به تولید روزانه ۱/۳ میلیون بشکه در روز برساند. همکاری نزدیک با عربستان می‌تواند مدیریت بهتر تولید را برای تهران فراهم کند و ثبات قیمت نفت را افزایش دهد.

در حالی که تحولات اخیر داخلی و منطقه‌ی عربستان سعودی و ایران را به پای میز مذاکره آورده است، آنها ممکن است همچنان با موانعی از سوی غاصبان غرض‌ورزی مانند اسرائیل روبه‌رو شوند که ترجیح می‌دهد ایران را به هر قیمتی منزوی نگه دارد. باید دید دو کشور در آینده چگونه این مشکلات را مدیریت خواهند کرد.

[۹۸۸۲* https://thecradle.co/Article/analysis/](https://thecradle.co/Article/analysis/۹۸۸۲*)